

Małgorzata Kutyla*

XVI LETNIA SZKOŁA ANDRAGOGÓW I PORADOZNAWCÓW, ZIELONA GÓRA, 18-21 MAJA 2015 ROKU

W dniach od 18 do 21 maja 2015 roku na Uniwersytecie Zielonogórskim miała miejsce XVI Letnia Szkoła Andragogów i Poradoznawców, odbywająca się pod patronatem Zespołu Pedagogiki Społecznej Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Organizatorami tegorocznej edycji byli: Uniwersytet Zielonogórski – Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii, Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu – Wydział Nauk Pedagogicznych, a także Akademickie Towarzystwo Andragogiczne oraz Naukowe Towarzystwo Poradoznawcze. Uczestników spotkania powitali: twórca i wieloletni kierownik naukowy Szkoły prof. zw. dr hab. Józef Kargul oraz sekretarz – dr Marcin Szumigraj. Oficjalnego otwarcia dokonali: prof. zw. dr hab. Zdzisław Wołk – prorektor ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą Uniwersytetu Zielonogórskiego, prof. dr hab. Mirosława Nowak-Dziemianowicz – dziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych Dolnośląskiej Szkoły Wyższej oraz prof. dr hab. Alicja Czerkawska – przewodnicząca Naukowego Towarzystwa Poradoznawczego. Wykład inauguracyjny pt. *Między „zatrudnialnością” a walką o uznanie. Neoliberalne i etyczne koncepcje jednostki oraz wspólnoty* wygłosiła prof. dr hab. Mirosława Nowak-Dziemianowicz, która w swoim wystąpieniu omawiała dwie drogi dyskursu interpretatywnego, jak też zwróciła uwagę na istotne dylematy w metodologii badań i rolę interpretacji w nauce.

Każda edycja Szkoły ma „klasyczną” już formułę. Składają się na nią spotkania autorskie z zaproszonymi gośćmi – uznanymi i cenionymi profesorami, wystąpienia uczestników Szkoły, gra symulacyjna oraz wyjazd edukacyjny. Niezwykle interesujące i jednocześnie inspirujące dla młodych uczestników okazały się spotkania autorskie. Zaproszeni profesorowie prezentowali swoje wykłady, po których przychodził czas na ciekawą dyskusję. Uczestnicy Szkoły wysłuchali wykładu prof. Mariusza Kwiatkowskiego (Uniwersytet Zielonogórski) pt. *Między bogaczem a Łazarzem. Dylematy badacza społecznego*, w którym prelegent zwrócił uwagę na wyzwania, dylematy i alternatywy wyboru, przed którymi stają badacze zajmujący się poznawaniem rzeczywistości społecznej. Dylematy te Profesor Kwiatkowski ujmował w postaci pytań: „kogo, co i jak badać?”

* **Małgorzata Kutyla**, dr – Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydział Pedagogiczny, Instytut Nauk o Wychowaniu; e-mail: malgorzata.kutyla@ignatianum.edu.pl.

„demaskować czy projektować?”, „analizować czy zmieniać?”. Wykładowca przy okazji zaprezentował ogólne założenia projektu, nad którym obecnie pracuje.

Swego rodzaju „novum” tegorocznej Szkoły stanowił wykład prof. Joanny Kargul (Centrum Nowych Technologii Uniwersytetu Warszawskiego) zatytułowany: *Jak natura rozwiązała problem energetyczny*. Podczas wykładu pani Profesor podkreśliła, że problem energetyczny ma charakter globalny, a zatem konieczna jest alternatywa dotycząca produkcji energii bez udziału paliwa kopalnianego. Alternatywne działania – jej zdaniem – są związane z utratą źródeł kopalnych, stąd zaleca się wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, tak jak to z powodzeniem dzieje się już w niektórych krajach Europy (np. w Szwecji i Niemczech). Kolejny, interesujący wykład, dotyczący tym razem tradycji polskich instytucji edukacji dorosłych, wygłosiła prof. Agnieszka Stopińska-Pająk (Uniwersytet Śląski), która zaprezentowała dorobek instytucjonalny polskiej andragogiki, szczególnie skupiając się na dwóch okresach jej rozwoju. Pierwszy dotyczy drugiej połowy XIX wieku i jest związany z wydaniem pierwszego podręcznika do andragogiki; drugi obejmuje II Rzeczpospolitą i jest związany z andragogicznymi ośrodkami badawczo-naukowymi. Dokonując prezentacji instytucji edukacji dorosłych, prof. Stopińska-Pająk zwróciła uwagę na rolę i znaczenie działalności takich między innymi instytucji jak: Uniwersytet Latający, Wolna Wszechnica Polska, Studium Pracy Społeczno-Oświatowej, Instytut Pedagogiczny w Katowicach oraz Uniwersytety Ludowe i Świetlice oświatowe.

W kolejnych dniach uczestnicy Szkoły mieli również okazję wysłuchania wykładu dotyczącego miejsca kanonu w dzisiejszej kulturze i edukacji, zaprezentowanego przez prof. Krystynę Pankowską (Uniwersytet Warszawski). Na początku swojego wystąpienia podkreśliła ona, że kanon to pewien skrócony kod komunikacyjny, a w starożytnej Grecji oznaczał sztukę proporcji. Również w starożytności zaczęto inaczej postrzegać kanon: jako punkt odniesienia, zespół określonych wartości. Dziś kanon przegrywa z inną wizją – „supermarketu kultury”. Podczas swojego wystąpienia pani Profesor stwierdziła, że wobec zachodzących zmian we współczesnym świecie, wobec obecnego kryzysu kultury, pojawia się dylemat – czy bronić kanonu tradycyjnego, dającego poczucie bezpieczeństwa, czy go odrzucić; inaczej mówiąc – czy dziś kanon jest potrzebny człowiekowi?

Po raz kolejny Letnią Szkołę odwiedził prof. Mieczysław Malewski (Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu), który wygłosił wykład: *O granicach andragogiki i granicach w andragogice*. Na wstępie swojego wykładu stwierdził, że granice kształtują autonomię. Edukacja nieformalna wypiera z pola badań edukację formalną, która zmienia granice w andragogice. I tak na przykład w andragogice amerykańskiej powstała nowa kategoria metodologiczna: pedagogia publiczna, która może być rozumiana jako

pedagogia dla publiczności; pedagogia publiczności oraz pedagogia jawności. W zakresie edukacji nieformalnej andragodzy amerykańscy wyróżnili kilka kategorii pedagogii publicznej: aktywne obywatelstwo, kultura popularna, dominujące dyskursy kulturalne, instytucje edukacji nieformalnej, działalność popularno-naukowa i aktywność społeczna. Wszystkie te obszary pedagogii publicznej powinny, według amerykańskich badaczy, wchodzić w skład edukacji nieformalnej. W konkluzji wykładu Profesor podkreślił, że największą wartością każdej nauki jest zaangażowanie jej badaczy, objawiające się szczególnie w badaniach typu *action research*, poszerzających granice andragogiki o nowe obszary badawcze, a tym samym dających szansę na jej rozwój. Podczas tegorocznej Szkoły swoje wystąpienie miał również prof. Józef Kargul. Wykład Profesora dotyczył zmian, jakie dokonały się w społeczeństwie polskim po II wojnie światowej w kontekście społeczno-kulturowym. W swoim wystąpieniu zwrócił on szczególną uwagę na zjawisko społeczne, jakim był analfabetyzm, zadania, jakie pojawiły się przed nową władzą, rozwój industrializacji a także tak zwaną proletaryzację mas chłopskich i priorytetową rolę klasy robotniczej po II wojnie światowej.

Tradycyjnie już, po autorskich spotkaniach, swoje wystąpienia prezentują młodzi uczestnicy Szkoły. Najczęściej są to początkujący pracownicy naukowo-dydaktyczni z ośrodków akademickich w całej Polsce. Moderatorem wystąpień jest prof. Józef Kargul, który po wysłuchaniu prelegentów udziela konstruktywnych uwag i wskazówek, jak też zaprasza innych słuchaczy do dzielenia się swoimi opiniami i uwagami na temat danego wystąpienia. W tym roku mogliśmy wysłuchać piętnastu prezentacji uczestników Szkoły, reprezentujących między innymi takie instytucje, jak: Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Uniwersytet Śląski, Akademię Ignatianum w Krakowie, Akademię Humanistyczną im. A. Gieysztora w Pułtusku, Dolnośląską Szkołę Wyższą we Wrocławiu, WSNS Pedagogium w Warszawie, Państwową Wyższą Szkołę Zawodową im. Witelona w Legnicy, a także Powiatowy Urząd Pracy z Milicza.

W pierwszym dniu Szkoły wystąpienia zaprezentowali: mgr Katarzyna Sygulska (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), która w referacie przedstawiła wyniki swoich badań jakościowych dotyczących poczucia sensu życia u osób starszych; dr Marcin Muszyński (UŁ) omawiający zmiany pola znaczeń pojęcia *edukacja osób starych*, związane z paradygmatycznymi przejściami, jakie miały miejsce w naukach społecznych; mgr Alicja Szostkiewicz (UMK) prezentująca uwarunkowania uczenia się w średniej dorosłości; dr Małgorzata Kutyla (Akademia Ignatianum w Krakowie), która prezentując wyniki swoich badań, zwróciła uwagę na ryt graniczny jako środowisko uczenia się; mgr Agnieszka Dragon (WSNS Pedagogium w Warszawie) skupiająca się w swoim wystąpieniu na analizie uczestników mediacji; mgr Anna Matusiak (UMK) omawiająca

indywidualne strategie rozwijania kompetencji społecznych wśród studentów z wykorzystaniem portfolio; mgr Natalia Anzulewicz-Pyzik (UMK), która zaprezentowała sposoby przekazu dziedzictwa kulturowego w środowiskach polskich emigrantów.

W drugim dniu Szkoły swoje referaty wygłosili: dr Iwona Górka (Akademia Humanistyczna im. A. Gieysztor w Pułtusku), omawiająca zagadnienie samooceny jako jednego z dwóch komponentów koncepcji siebie człowieka dorosłego i jej wpływu na relacje ze światem i samym sobą; dr Monika Sulik (UŚ), która zwróciła uwagę na obszary uczenia się poza instytucją; lic. Marek Szalkiewicz (PWSZ im. Witelona w Legnicy) podkreślający znaczenie e-learning jako innowacyjnej formy kształcenia. Podczas trzeciego dnia Szkoły dr Joanna Kłodkowska (DSW) przedstawiła wątpliwości i dylematy, jakie mogą towarzyszyć badaczowi terenowemu; mgr Nina Rapo (Uniwersytet w Rijece/UMK) omawiała przeszłość i teraźniejszość oraz perspektywy rozwoju andragogiki w Chorwacji; dr Aleksandra Litawa (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) zaprezentowała z kolei raport z badań dotyczących motywów rozpoznania oraz kontynuowania przez dorosłych aktywności społecznej w chórach. W ostatnim dniu Szkoły dr Paweł Kaźmierczak (Akademia Ignatianum w Krakowie) w swoim wystąpieniu podkreślał, że dyskusja na temat statusu wartości etycznych nie jest zamknięta, a analizy takich zagadnień jak wartość uczenia się, zagadnienie prawdy, status wartości moralnych czy fundamentalne postawy moralne mogą być ważne poznawczo zarówno dla teoretyków, jak i dla praktyków edukacji dorosłych; mgr Waldemar Szcześniak (DSW/CSWLiCh we Wrocławiu) prezentował z kolei standardy kształcenia oficerów oraz analizy badawcze programów szkoleniowych; mgr Agnieszka Lenarczyk (PUP w Miliczu) na podstawie badań przeprowadzonych wśród internautów zaprezentowała między innymi analizę i ocenę sposobów profilowania osób bezrobotnych.

Stałym elementem pracy w Letniej Szkole Andragogów i Poradodawców jest gra symulacyjna. Jej uczestnicy wcielają się w rolę Rady Wydawniczej, której zadaniem jest ustosunkowanie się do otrzymanego przez redakcję artykułu. „Kolegium redakcyjne” po wnikliwym przeczytaniu, poddaje artykuł analizie i w efekcie decyduje o jego przyjęciu do druku bądź odrzuceniu. Udział w tej formie pracy cieszy się dużym zainteresowaniem wśród uczestników Szkoły. Inną równie ważną formą pracy podczas Szkoły jest wyjazd edukacyjny, którego celem jest zapoznanie się z działalnością określonej instytucji bądź ofertą edukacyjną adresowaną do ludzi dorosłych. W tym roku uczestnicy Letniej Szkoły odwiedzili pracownię artystki i animatorki Krystyny Betiuk we wsi Bukowica. Uczestnicy mogli zapoznać się ze sposobem funkcjonowania pracowni artystycznej oraz wziąć udział w edukacyjnych warsztatach artystycznych. Pokłosiem tychże prac były własnoręcznie wykonane talizmany.

Oprócz stałych form pracy podczas Letniej Szkoły Andragogów i Poradzoznawców pojawiają się również nowe formy; w tym roku były to dwie dyskusje panelowe. Pierwsza z nich dotyczyła kwestii: *Co obecnie w andragogice jest ważne, a w edukacji dorosłych najważniejsze?* i wzięli w niej udział: prof. Tadeusz Aleksander (emerytowany prof. UJ), prof. Anna Walulik (Akademia Ignatianum w Krakowie), prof. Zofia Szarota (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) oraz prof. Bogdan Idzikowski (UZ). Moderatorem panelu był prof. Józef Kargul. Spotkanie rozpoczął prof. Tadeusz Aleksander, który podkreślił zasadność funkcjonowania Letniej Szkoły Andragogów i Poradzoznawców, ale też zwrócił uwagę na zadania, jakie stoją przed andragogami. Zdaniem Profesora istnieje potrzeba uporządkowania bibliografii – dorobku andragogiki, a także stworzenia słownika biograficznego naukowców związanych z andragogiką. W dalszej części spotkania prof. Tadeusz Aleksander podzielił się swoimi refleksjami na temat kształcenia dorosłych, w tym postulował, aby popracować nad kształceniem zawodowym, a także zwrócił również uwagę na brak ogólnego kształcenia dla kultury i poprzez kulturę. Profesor Anna Walulik rozważała nad ontologią tego, co ważne w andragogice, a tym samym poszukiwaniem odpowiedzi na pytanie o tożsamość andragogiki. Z jednej strony andragogika już w starożytności ma swoje źródła, z drugiej strony to dziedzina nowa. Profesor Anna Walulik przywołała trzy rodzaje tożsamości wedle psychologii: po pierwsze, konstruowanie koncepcji własnego „ja”, a zatem jak z jednej strony badacz i badający postrzega człowieka; po drugie, chodzi o refleksje nad dorosłością konstruowaną, trzeba się dorosłości po prostu przyglądać; po trzecie zjawisko młodzieńczego buntu – pełni rolę w kształtowaniu tożsamości młodych. Na zakończenie swojego wystąpienia Profesor Walulik podkreśliła, że w edukacji dorosłych najważniejsza jest adekwatność i stawianie pytań: komu i czemu ma służyć? ku czemu zmierzamy, jaki jest cel naszych działań? czy mamy na to jakiś pomysł? Z kolei prof. Bogdan Idzikowski zaakcentował pęknięcie między andragogiką tradycyjną a współczesnością. Postulował, aby andragodzy byli bardziej aktywni, tworzyli swoje kongresy, zjazdy, włączyli się w dyskurs społeczny. Zdaniem Profesora Idzikowskiego to, co ważne dla społeczeństw, to megatrendy, a jednym z ważniejszych jest rozwój społeczeństwa wiedzy, w którym andragogika ma do odegrania znaczącą rolę. Profesor Zofia Szarota w swoim wystąpieniu podkreśliła, że andragogika jest nauką praktyczną, stosowaną, ale jest też dynamicznie rozwijającą się i zmieniającą subdyscypliną pedagogiczną. W dalszej części swojego wystąpienia zwróciła uwagę, iż w edukacji dorosłości jednostka odkrywa siebie, ale jest też pytanie, jakie jest miejsce edukatora? Jednocześnie różne modele, kierunki, trendy zawładnęły, zaanektowały nowe tereny i obszary edukacji dorosłych. Nieunikniona wydaje się modernizacja metodyki pracy

z dorosłymi. Profesor Zofia Szarota wskazała też na konieczność stałego porządkowania używanej w andragogice terminologii. Profesor Józef Kargul, podsumowując panel, uznał za szczególnie ważne zadanie uregulowanie i umocnienie andragogiki jako odrębnej dyscypliny oraz podjęcie wysiłku udokumentowania dotychczasowych osiągnięć andragogów.

W drugiej dyskusji panelowej, zatytułowanej: *Co w poradownictwie jest ważne, a w poradnictwie najważniejsze?* uczestnicy wysłuchali między innymi wystąpień prof. Alicji Czerkawskiej (DSW) oraz prof. Elżbiety Siarkiewicz (DSW). Moderatorem panelu była prof. Alicja Kargulowa (DSW). Otwierając spotkanie, przybliżyła ona słuchaczom proces powstawania i rozwijania się poradownictwa jako młodej dyscypliny naukowej. Zwróciła uwagę, że poradownictwo kształtuje się na trzech gruntach: mikro – realizacja poradnictwa; mezo – działalność instytucjonalna; makro – podsystem procesów życia społecznego. Ostatecznym celem jest między innymi udoskonalenie działań i funkcjonowania różnych instytucji poradniczych. Profesor Alicja Czerkawska w swoim wystąpieniu stawiała pytania o potencjał i możliwości rozwoju poradownictwa, wskazywała też na zaniedbane obszary w badaniach poradniczych. Prelegentka próbowała skupić uwagę słuchaczy na następujące kwestie: czym już dysponujemy jako poradownicy? jakich odkryć dokonujemy? czy jest przepaść pomiędzy teoretykami a praktykami w poradnictwie? jaka jest świadomość społeczna poradownictwa? Z kolei prof. Elżbieta Siarkiewicz zwróciła uwagę, że nadal jest stosunkowo niewiele debat w zakresie poradownictwa. Podkreśliła, że istnieje odrębny świat poradnictwa i poradownictwa. W swoim wystąpieniu stwierdziła, że działalność w obszarze poradownictwa i poradnictwa to pytanie o człowieka (kim jest doradca i doradzający się); pytanie o procesy (poradnictwo oraz budowanie refleksji) oraz pytanie o dynamikę tych procesów. W trakcie dyskusji panelowej mogliśmy usłyszeć również głosy doktorów-poradniców. Doktor Daria Zielińska-Pękał (UZ) zwróciła uwagę na poradnictwo zapośredniczone, 'fikcyjne poradnictwo' oraz tak zwaną 'zawieszoną poradę'. Doktor Joanna Minta (DSW), dzieląc się z uczestnikami swoim doświadczeniem, próbowała znaleźć odpowiedź na pytania: jak sprawić, żeby człowiek poznał swoją tożsamość, swoje ograniczenia? z drugiej strony – jak radzić sobie w sytuacjach granicznych? w jaki sposób staje się doradcą? Doktor Marcin Szumigraj (UZ) sugerował między innymi, aby w poradnictwie dookreślono terminy oraz wzmocniono działania promocyjne poradownictwa. Doktor Joanna Kłodkowska (DSW) podkreślała, że poradnictwo nie jest dowolnością, a dr Ewa Trębińska-Szumigraj (UZ) z kolei między innymi próbowała znaleźć odpowiedź na pytania: komu i po co potrzebne jest poradnictwo? sytuacja zaradności – czym jest, a czym nie jest? Profesor Alicja Kargulowa, podsumowując dyskusję panelową, zachęcała młodych badaczy, żeby aktywnie włączali się w otwarty dyskurs na temat poradnictwa.

Letnia Szkoła Andragogów i Poradzoznawców poprzez swoją otwartą formułę i wzajemne „uczenie się” staje się szczególnym miejscem wymiany myśli, poglądów, opinii. Tym kilkudniowym, cyklicznym spotkaniom towarzyszy na ogół atmosfera wzmożonej pracy, ale też atmosfera wsparcia i wzajemnej życzliwości. Z pewnością młodzi uczestnicy Szkoły w znaczący sposób wykorzystają zdobyte tu doświadczenie i wiedzę na swojej dalszej drodze naukowej i badawczej.